

Korkeakouluopiskelijoiden tuen tarve opintopsykologien kertomana

Tässä artikkelissa esittelemme tuloksia tutkimuksestamme, jossa tarkasteltiin kriittisen diskurssianalyysin keinoin, millaisin diskurssein korkeakouluissa työskentelevät opintopsykologit kuvaavat opiskelijoiden tuen tarpeita ja miten nämä diskurssit asettavat opiskelijoita erilaisiin asemiin. Tutkimukseen osallistui yhteensä 22 opintopsykologia ja tutkimuksen aineisto on kerätty kyselyllä sekä teemahaastattelulla. Aineistossa esiintyi neljä diskurssia: kriisi-, haaste- tarve- ja vaatimusdiskurssit, jotka positiivivat opiskelijoita eri tavoin. Tässä tutkimuksessa ymmärrämme diskurssin kulttuurisesti jaettuina puhe- ja ajattelutapoina, jotka muokkaavat puheen kohdetta.

Teksti Riikka Sirkko, Katja Sutela & Marjatta Takala

Korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin haasteet

Huoli korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnista on saanut paljon huomiota julkisessa keskustelussa ja haasteiden lisääntyminen on havaittu useissa kansallisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa (Parikka ym., 2021; Taylor, 2022). Vuoden 2021 Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos [THL], 2021) tulokset osoittivat joka kolmannen korkeakouluopiskelijan olevan psyykkisesti kuormittunut ja heillä oli ahdistus- ja/tai masennusoireita. Kolmasosalla opiskelijoista oli myös kokemus korkeakouluun tai opiskeluryhmään kuulumattomuudesta. Keväällä 2020 alkaneen koronapandemian ja siitä aiheutuneen etäopiskelun on useis-

sa kansainvälisissä sekä suomalaisissa tutkimuksissa todettu heikentäneen entisestään korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja opintoihin kiinnittymistä (THL, 2021). Opiskelussa tarvitaan hyviä geneerisiä taitoja kuten kognitiivisia valmiuksia, luovaa ajattelua, keskittymistä ja tiedonkäsittelyä. Nämä kaikki häiriintyvät helposti esimerkiksi univajeen, masennuksen tai huonojen opiskeluolosuhteiden vuoksi (Kunttu ym., 2017). Opiskelijoiden arkeen heijastuvat myös yleinen yhteiskunnallinen tilanne ja sen muutokset (Nori ym., 2021), jotka tällä hetkellä vaikuttavat ihmisten arkeen muun muassa kohonneina elinkustannuksina.

Korkeakoulut tarjoavat opiskelijoille erilaisia tukipalveluja, jotka kohdistuvat hyvinvoinnin ja opinnoissa pärjää-

misen tukemiseen. Näitä tukipalveluja ovat esimerkiksi erilaiset neuvonta-, ohjaus- psykologi- ja terveystalvet (Lehto ym., 2019). Suomen korkeakouluissa työskentelee yhteensä noin 46 opintopsykologia. Tarkkaa määrää on vaikea arvioida, sillä osa opintopsykologeista työskentelee erilaisissa hankkeissa, määräaikaissa työsuhteissa sekä osa-aikaisesti.

Tutkimuksen tavoitteet, aineisto ja menetelmät

Opiskelijan ja psykologin välisissä keskusteluissa opiskelijan haasteet ja pulmat verbalisoidaan ja niitä pohditaan yhdessä. Opintopsykologeille muodostuu kuva tuen tarpeista ja he puolestaan välittävät yleistä kokonaisnäkemyksen opiskelijoiden tuen tarpeesta eteenpäin omille yhteistyökumppaneilleen, kuten yliopiston opetushenkilöstölle monenlaisten diskurssien kautta. Erityispedagogeina ja korkeakouluopiskelijoiden opettajina olimme kiinnostuneita siitä, miten kielenkäyttö ja siihen liittyvät valinnat rakentavat todellisuuttamme muokaten tieto- ja uskomusjärjestelmiä, jotka rakentavat mielikuvaa opiskelijoiden tilanteista ja tuen tarpeista. Olimme myös kiinnostuneita, miten käytetyt puhetyt positioivat opiskelijoita. Tämän vuoksi tarkastelimme kriittisen diskurssianalyysin keinoin:

1. Millaisin diskurssien korkeakouluissa työskentelevät opintopsykologit kuvaavat opiskelijoilla ilmeneviä tuen tarpeita?

2. Millaisia subjektipositiota tuen tarpeita kuvaavat diskurssit opiskelijoille luovat?

Tutkimuksen aineisto koostuu yliopis-

tossa työskentelevien opintopsykologien (n=5) teemahaastatteluista ja vastauksista teemahaastattelun teemojen pohjalta tehtyyn kyselylomakkeeseen (n=17). Teemahaastatteluihin osallistui viisi opintopsykologia kolmesta suomalaisesta yliopistosta. Haastattelut toteutettiin Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa Hyvinvoinnin ja oppimisen tuki korkeakoulussa (Hohto)-hankkeessa. Oulun yliopiston erityispedagogiikan opiskelija haastatteli opintopsykologit etäyhteyksin syys-lokakuussa 2022. Kyselylomake koostettiin Roposen (2023) haastattelun teemojen pohjalta artikkelin kirjoittajien toimesta. Kyselylomaketta jaettiin opintopsykologien verkoston sähköpostilistan välityksellä ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa työskenteleville opintopsykologeille tammi-maaliskuussa 2023. Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin vastauksia kyselylomakkeen avoimeen kysymykseen ”Miten opiskelijoiden tuen tarve näkyy korkeakoulussa, opiskelussa ja millaisten asioiden vuoksi opiskelijat hakeutuvat opintopsykologin vastaanotolle?” Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 17 korkeakoulussa työskentelevää opintopsykologia, joista kahdeksan työskenteli ammattikorkeakoulussa ja yhdeksän yliopistossa.

Aineistojen analyysissä hyödynnettiin Pynnösen (2013) esittämää tapaa diskurssianalyysistä syvenevänä prosessina. Ensimmäisessä analyysivaiheessa tutkijat lukivat sekä litteroituja haastatteluja, että kyselyaineiston vastauksia useaan kertaan tehden huomioita aineiston sisällöstä, rakenteesta, sanavalinnoista ja käytetyistä kielenkäytön tavoista sisällönanalyysin keinoin. Ai-

Kuvituskuva: Freepik.

neistoista tässä vaiheessa paikannettuja aihepiirejä olivat: opiskelun erilaiset haasteet, diagnoosit, riskissä oleva opiskelijat, kriisit, Covid-pandemia, yhteiskunnan vaatimukset, ohjauksen ja tuen tarve, opiskeluvälmiudet, elämäntilanne ja työelämään siirtyminen. Toisessa, tulkitsevassa analyysivaiheessa tutkijat lukivat aineistoja uudestaan pyrkien ymmärtämään aineistosta paikannettuja teemoja ja puhetapoja laajemmin yhdistämällä ne ajantasaiseen yhteiskunnalliseen kontekstiin. Kolmannessa analyysivaiheessa paikannettuja diskursseja tarkasteltiin kriittisesti kyseenalaistaen ja peilaten diskursseja yhteiskunnalliseen, historialliseen ja poliittiseen kontekstiin (Pynnönen, 2013). Kolmas tutkija luki aineiston analyysin jälkeen ja teki tarkentavia kysymyksiä. Lopputulos ei kuitenkaan muuttunut. Neljännessä analyysivai-

heessa diskursseista tutkittiin millaisia subjektipositioita paikannetut diskurssit tarjoavat opiskelijoille. Subjektipositiodien kautta opiskelijoille tarjotaan erilaisia identiteettejä, jotka osaltaan mahdollistavat ja rajoittavat toiminnan mahdollisuuksia (Pynnönen, 2026).

Kriisi-, haaste-, tarve- ja vaatimusdiskurssit

Kriisidiskurssissa opintopsykologit kuvasivat eriasteisten kriisien vaikutusta opiskelijan elämään, opiskelun etene- miseen ja opiskelijoiden tarvitsemiin tuen keinoihin. Opintopsykologien kuvaamia kriisejä ilmeni sekä globaalilla, kansallisella sekä yksilötasolla. Maailmanlaajuisista kriiseistä Covid19-pandemia, Ukrainan sota sekä ilmastokriisi vaikuttivat opintopsykologien mukaan pitkäkestoisesti opiskelijoihin koros-

Kuvituskuva: Freepik.

taen elämän epävarmuutta ja ennustamattomuutta. Opintopsykologit nostivat esille etenkin Covid-pandemian aiheuttamia seurauksia, jotka heidän mukaansa näkyivät edelleen opiskelijoiden oirehdintana, vaikka pandemian aiheuttamista rajoituksista oli haastatteluhetkellä luovuttu jo yli kaksi vuotta sitten.

”Koronarajoituksista ei olla vielä toivuttu, eristäytymisen tuomat ongelmat kehityopsykologisesti herkässä kohdassa (nuoret aikuiset) näkyvät monen opintopsykologiasiakkaan toimintakyvyssä yhä.” (kysely, 13)

Lisäksi opiskelijoiden henkilökohtaisessa elämässään kokemat kriisit, kuten esimerkiksi läheisen kuolema, toivat opintopsykologien mukaan haasteita opintoihin, ja osa opiskelijoista tarvitsi tukea ja apua selviytyväkseen

kriisistä ja opiskelun mukauttamisesta omiin voimavaroihin ja elämäntilanteeseen sopivaksi. Kriisidiskurssissa opiskelijat nähtiin vallitsevan tilanteen ja kriisin uhreina. Opiskelijat itse olivat syyttömiä vallitsevaan kriisiin, mutta silti kriisi vaikeutti opintoja ja muuta elämää.

Haastediskurssi

Haastediskurssissa opintopsykologit kuvasivat opiskelijoiden erilaisia tuen tarpeita puhumalla eri asteisista haasteista tai ongelmista, jotka vaikuttivat opiskelijan opiskeluun korkeakoulussa. Haastediskurssissa opiskelijat nähtiin selviytyjinä, joilla on jokin haaste tai ongelma, joka kuitenkin on mahdollista ratkaista ja selvittää. Haastediskurssissa opiskelijoiden tilannetta ei kuvata niin vakavaksi kuin kriisidiskurssissa.

Opinnoissa ilmenevät haasteet saattoivat opintopsykologien mukaan aiheuttaa opintojen viivästymistä ja opintojen keskeyttämistä, mikäli opiskelija ei ajoissa saanut tukea haasteen ratkaisuun. Joskus haasteiden takaa saattoi opintopsykologien mukaan paljastua myös laajempia opiskelualaa ja elämäntilintoja koskevia kysymyksiä, kuten seuraavassa esimerkissä:

”Myös oman identiteetin etsintä ja ammatinvalinta pohdinnat on yleisiä teemoja opintopsykologin vastaanotolla, eli opiskelija pohtii mitä haluaisi tehdä isona oikealla alalla. Jostain syystä alkaa tuntua, että se opiskelu tökkii, opiskelu motivaatio voi olla matala. Opiskelu motivaation haasteet ovat usein siinä ikään kuin se tulosy ja sitten sieltä voi alkaa löytyä niitä, et mikä on johtanu tähän opiskelu motivaation haasteeseen ja yksi asia mitä siellä usein pohditaan, että onko tämä minulle sopiva ala. Kuka olen? Mitä haluan? Millaista elämää haluan elää ja mihin suuntaan haluan kulkea? Onko tämä opintosuunta, jonka olen valinnut sellainen väylä, joka vie minua kohti sitä elämää mitä haluan elää.” (haastattelu, 3)

Tarvediskurssi

Tuen tarvetta käsittelevässä diskurssissa opiskelijoille luodaan tarvitsijan positiota ja opiskelijat nähdään henkilöinä, joilla on olemassa erilaisista syistä johtuva tarve jonkinasteiseen ulkopuoliseen apuun ja tukeen. Opintopsykologien vastaanotolle tulevat opiskelijat tarvitsevat useimmiten ohjausta opintojen edistämiseen, aikatauluttamiseen sekä opiskelutaitoihin. Opiskelijat tarvitsevat lisäksi eri asioihin kohdistuvaa neuvontaa. Opintopsykologien antamat

neuvot koskevat paitsi opiskelua myös terveydenhuoltoa ja opiskelijoiden henkilökohtaista elämää. Opintopsykologien mukaan opiskelijoilla oli tarve myös tulla kuulluksi.

”Toinen semmonen on ihan vaan se niin kun purkamisen ja kuuntelemisen ja niin kun näillä opiskelijoilla on tarve puhua jollekin henkilölle heidän opinnoistaan ja silleen, että on joku, joka on kiinnostunu ja joka välittää ja huolehtii. Et aika monella opiskelijalla on sellanen kokemus, että huomaisko kukaan, jos mä häviäisin täältä.” (haastattelu, 1)

Vaatimusdiskurssi

Tässä diskurssissa opiskelijoille luodaan subjektipositiota, jossa opiskelijat ovat erilaisten yksilötason, korkeakoulun, yhteiskunnan sekä globaalintason vaatimusten kohteena. Esimerkiksi valmistuminen tavoiteajassa luo paineita. Nämä vaatimukset kuormittavat opiskelijoita aiheuttaen ongelmia ja haasteita opiskeluun sekä lisäävät paineita suoriutua riittävän hyvin aikuisen ihmisen elämästä. Lisäksi opiskelijat vertailevat itseään ja opintojensa etenemistä toisiin opiskelijoihin. Opiskelukaverit saatetaan nähdä jopa kilpailijoina, joiden kanssa kilpaillaan edistymisestä opinnoissa.

”Toinen missä minkälaista tuen tarvetta on mun mielestä, niin siinä et on niit opiskelijoita, jotka on sen takii kuormittuneita ja stressaantuneita, et he heillä on niin ku kovat odotukset tai he olettaa myös et yliopisto odottaa, yhteiskunta odottaa ja kaikki odottaa hyvää ja nopeeta suoriutumista täst opiskelusta ja muuta.. ” (haastattelu, 5)

Opintopsykologien mukaan opiskeli-

jat ovat pahimmillaan oravanpyörässä, jossa yrittävät vastata ulkoapäin tuleviin haasteisiin, vaativat itseltään liikaa, uupuvat ja samaan aikaan kokevat huonoa omatuntoa, kun eivät pysty vastaamaan asetettuihin kuviteltuihin tai todellisiin vaatimuksiin.

Pohdinta

Aineistoista paikannettiin neljä erilaista diskurssia: kriisi-, haaste-, tarve- ja vaatimusdiskurssit, jotka positioivat opiskelijoita uhreiksi, selviytyjiksi, tarvitsijoiksi ja vaatimusten kohteiksi. Opintopsykologit positioivat korkeakouluopiskelijoita erilaisiin subjekti-positioihin, joissa kaikissa positioissa opiskelijat tarvitsivat jonkinlaista tukea tilanteesta selviytyäkseen. Kuitenkin kriisi- ja haastediskursseissa oli näkyvissä kaksi vastakkaista positiota: uhri ja selviytyjä. Kriisi-diskurssissa opiskelijat asemoitiin uhreiksi, jotka ovat joutuneet kohtaamaan erilaisia globaaleja, kansallisia ja henkilökohtaisia kriisejä, joilla on ollut vaikutusta myös opiskelijoiden hyvinvointiin.

Korkeakouluopinnot osuvat usein ikävaiheeseen, jossa siirrytään nuoruudesta aikuisuuteen ja opetellaan myös vastuunottoa omasta elämästä sekä tehdään omaa elämää koskevia valintoja (Kunttu, 2017). Globaalien kriisien lisäksi yhteiskunnan sanallistetut ja sanattomat vaatimukset muun muassa korkeakoulusta tavoiteajassa valmistumisesta, oman alan valinnasta nuorena, aktiivisesta yhteiskunnan jäsenyydestä ja suorituskeskeisyydestä haastavat opiskelijoita. Nämä näkyvät korkeakoulujen opintopsykologien vastaanotolla moninaisten haasteiden kanssa kamppailevien opiskelijoiden joukkona.

Tämän tutkimuksen tulokset lisäävät korkeakoulujen opintopsykologien työn näkyvyyttä, auttavat korkeakoulujen henkilöstöä ymmärtämään opiskelijoiden erilaisia tuen tarpeita ja pohtimaan myös kriittisesti niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä. On tärkeää tiedostaa, että opiskelijoille ei korkeakoulussa riitä pelkkä opetus vaan myös muunlaiselle tuelle on tarvetta. Tarvitaan aikaa kohdata opiskelija kokonaisvaltaisesti.

Lähteet

Korkeamäki, J., & Vuorento, M. (2021). Ilmoitettujen terveys- ja toimintarajoitteiden vaikutus korkeakouluopiskeluun. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:16.

Kunttu, K., Pesonen, T., & Saari, J. (2017). Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 48. Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö. https://1285112865.rsc.cdn77.org/app/uploads/2020/01/KOTT_2016-1.pdf

Lehto, R., Huhta, A., & Huuhka, E. (2019). Kaikkien korkeakoulu? Raportti OHO!-hankkeessa vuonna 2018 tehdyistä korkeakoulujen saavutettavuuskyselyistä. OHO-hanke. <https://esok.fi/hankkeet/oho-hanke/julkaisut/kaikkien-korkeakoulu-1>

Nori, H., Lyytinen, A., & Juusola, H. (2021). Marginaaliryhmät korkeakoulutuksessa: Opiskelemaan hakeutuminen, opiskelukokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:26.

Parikka, S., Holm, J., Ikonen, J., Koskela, T., Kilpeläinen, H., & Lundqvist, A. (2021). Korkeakouluopiskelijoiden mielenterveys, elintavat ja opiskeluryhmään kuuluminen. KOTT 2021-tutkimuksen tuloksia. Korkeakouluopiskelijoiden mielenterveys, elintavat ja opiskeluryhmään kuuluminen KOTT 2021-tutkimuksen tuloksia. thl.fi/kott

Pynnönen, A. (2013). Diskurssianalyysi. Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42412/978-951-39-5471-0.pdf?sequence=1>

Ropponen, V. (2023). Yliopiston opintopsykologien näkemyksiä yliopisto-opiskelijoiden tuen tarpeista. Pro-gradu. Oulun yliopisto.

Taylor, A. (2022). Learning to walk the wire: Preparing students for precarious life. *British Journal of Sociology of Education*, 43(5), 786–803. <https://doi.org/10.1080/01425692.2022.2060798>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2021). Korkeakouluopiskelijoiden mielenterveys, elintavat ja opiskeluryhmään kuuluminen. KOTT 2021-tutkimuksen tuloksia. <https://thl.fi/documents/10531/5589167/KOTT2021-tutkimuksen+perustulokset.pdf/db343de6-25do-0964-42a9-ffe268d9932d?t=1639369139813>

Loput lähteet ovat saatavissa tutkijoilta.

Kirjoittaja

Riikka Sirkko
dosentti
Erityispedagogiikka
Oulun yliopisto

Kirjoittajan kuva: Suvi Harvisalo/Turun yliopisto.

Kirjoittaja

Katja Sutela
dosentti
Musiikkikasvatus
Oulun yliopisto

Kirjoittajan kuva: Suvi Harvisalo/Turun yliopisto.

Kirjoittaja

Marjatta Takala
Professori Emerita
Erityispedagogiikka
Oulun yliopisto

Kirjoittajan kuva: Suvi Harvisalo/Turun yliopisto.